

subiectivă în schema tehnică (prin forța lucrurilor, „rece”) a misiunii tragicomice — s-a putut obține o creație pe care nu o consider — păstrind proporțiile — inferioară celei din piesa istorică a lui Shaw.

Mai târziu, mi-am fost dat a mă apropia de Fory Etterle și a-l cunoaște ca om. Mi-am putut atunci lămurii unele din motivele pentru care mă impresionase la teatru. Conștiințiozitatea profesională cea mai riguroasă. Asceză în ziua spectacolului, reculegere de cel puțin una-două ore înaintea intrării în scenă. Atenție prioritară acordată dicțiunii. Nu se învață rolul, se învață piesa. Când e cazul, se citește toate traduceri existente, spre o desprindere mai exactă a nuanțelor. Se citește de preferință nu piesa, ci opera dramaturgului. Latura actoricească a muncii se îmbină obligatoriu cu aceea literară. (Poezia precumpănește ca lectură dezinteresată, ca material recitativ.) Această îl situează pe actor într-o perspectivă culturală care-i îngăduie a-și explora și exploata rolul pînă la adîncimi nebănuite unei pregătiri oricît de temeinice dar limitată de preocupări strict artizanale. Și eleganța sufletească a omului revărsa, îmi place a crede, o parte din forța ei de atracție asupra practicianului. Etterle era actorul pe care nici măcar o singură dată nu l-am auzit criticîndu-și cu asprime, cu malițiozitate ori dispreț vreun coleg. Bucuria pricinuită de pățania, insuccesul ori ghinionul altuia — oribila *Schadenfreude* — îi era necunoscută. Iar dacă mie, cu intransigența necompetentului, mi se întîmpla să formulez opinii severe, întotdeauna îmi evidenția greutăți nebănuite de mine ori merite și amănunte pe care nu le remarcasem. Trăsătura aceasta temperamentală e revelatorie. Desigur că nu însușirile etice ori reflexele behaviouristice determină ori condiționează măiestria actoricească, însă o pot colora, îi pot dărui o — să-i zicem — sensibilitate, o independență care nu se pierde, care se adaugă meșteșugului și-l rafinează, îl fac mai puțin frust, mai puțin „observabil”. ivindu-se astfel — pe bază de contagiune și pe conduce subconștiente — o legătură mai temeinică între sală și scenă. Iar piesa, ca mijloc de comunicare, acționează mai direct, mai neartificial (virtuozitatea, evaluată din acest unghi, e un handicap), mai prompt; și grăiește substanței profunde a spectatorului, sîrînd peste verbele mediate a distra, a interesa, a captiva.

Arta actoricească e un mister. Explicațiile și comentariile nu deslușesc, luminează doar parțial și intrucivta, ca niște reflectoare anevoie minuite și cu o rază de acțiune îngrădită. Nu, așadar, înspre o totală demontare analitică se cuvine a țînde atunci cînd se iscodește capacitatea unui actor, ci — mai cu umilință și socoteală — către sesizarea faptului că și talentul teatral se numără printre acele taine despre care Dostoievski a scris că sînt alît de multe în lume, că e bine că sînt, că nu ar strica să fie cît de multe.

„Rampa”, acum 50 de ani august 1934

Se schimbă afișul la „Cărăbuș”. Tănase, Giurgaru, Lulu Savu, Nae Roman, G. Trestian urează răsfațatei „insecte” *La mai mare!* Desigur, cu vorbele lui N. Kirițescu și pe muzica lui Petre Alexandru și Gh. Dendrino. ● G. M. Zamfirescu caută un director (n-au apărut încă secretarii literari!) pentru piesa abia terminată, *Idolul și Ion Ana-*

poda. ● Celui care mai avea „un singur dor”, după o trudnică dar genială viață, sculptorul Oscar Han îi eternizează în marmură chipul și-l așază la Constanța. ● Ion Marin Sadoveanu, director general al teatrelor, și Maria Filotti, președinta Sindicatului artiștilor, sînt invitați la Moscova. Vor participa la un festival teatral. Acțiunile marelui diplomat Nicolae Titulescu dau roade... ● Un semn că se apropie noua stagiune încep să curgă „mușatismele” Cităm „Din carnetul unui cabolin” „Adevăratul critic de teatru trebuie să fie înainte de toate, autor dramatic... căzut”; „O bună cronică dramatică trebuie să fie solemnă ca o diplomă, cu-

viincioasă ca o călugăriță, ascuțită ca o sabie și girată ca o poliță”. ● Pentru marcarea centenarului Teatrului Național din București (1834—1934), regizorul Paul Gusti reconstruie spectacolul „Societății Filarmonice”. De nu s-ar uita gestul peste... 50 de ani! ● De la munte, de la mare, actorii se întorc în cuiburile lor dragi... Se cer roluri, se refuză roluri, bucuriile, migrenele, vacarmul, liniștea, credința în succes, toate și încă multe dau farmecul „mării și micii bătălii teatrale” a stagiunii care începe curînd. Să ne pregătim hainele de seară...

I. N